

Qərbi Azərbaycana qayıtmaq soydaşlarımızın əzəli haqqıdır

Son 2 əsrdə Qafqazda azərbaycanlılara qarşı məqsədyönlü şəkildə həyata keçirilən kütləvi sıxışdırma, davamlı etnik təmizləmə və genişmiqyaslı soyqırımı siyasəti nəticəsində xalqımız ağır məhrumiyyətlərə, milli faciə və məşəqətlərə məruz qalmışdır.

Mərhələ-mərhələ gerçəkləşdirilən belə amansız, cinayətkar siyasət nəticəsində azərbaycanlılar min illər boyu yaşadıkları tarixi-etnik torpaqlarından didərgin salınmış, kütləvi qırğınlara məruz qalmışlar. Xalqımıza məxsus minlərlə tarixi-mədəni abidə və yaşayış məskənləri dağıdılıb viran edilmişdir. Tarixi mənbələrdən də

başə çatdırılmışdır. 1988–1991-ci illərdə SSRİ dövlətinin himayəsi altında Ermənistan dövləti indiki Ermənistan ərazisindən 250 mindən artıq azərbaycanlıni ata-baba torpaqlarından deportasiya etmişdir. Ümumiyyətlə, XX əsrdə 2 milyondan çox azərbaycanlı Qərbi Azərbaycanda soyqırımına və deportasiyaya məruz

mişlər. Bu ərazidəki bütün tarixi və dini abidələr azərbaycanlı əhaliyə məxsus olmuşdur. XX əsrdə isə erməni millətlərinin torpaqlarımızın mənimsənilməsinə yönəlmiş düşmənçilik siyasəti, sovet hakimiyyəti tərəfindən həyata keçirilən deportasiyalar Qərbi azərbaycanlıları öz yurd-yuvalarından didərgin salmış və çoxsaylı insan tələfatı ilə nəticələnmişdir.

Dövlət başçısı İlham Əliyev öz çıxışlarında dəfələrlə Qərbi Azərbaycanın, İrəvanın, Zəngəzurun və Göyçənin tarixi Azərbaycan torpaqları olduğunu vurğulamışdır. Ölkə rəhbəri Qərbi Azərbaycandan olan bir qrup ziyalı ilə görüşündə bir daha dünyaya bəyan etmişdir: "Əfsuslar olsun ki, ermənilər Qarabağdakı kimi, Qərbi Azərbaycanda da bizim bütün tarixi, dini abidələrimizi yerlə-yeksan ediblər, dağıdıblar, azərbaycanlıların tarixi irsini silmək istəyiblər, ancaq buna nail ola bilməyiblər. Çünki tarix var, sənədlər var, xəritələr var. Bu binada nümayiş etdirilən, XX əsrin əvvəllərinə təsadüf edən xəritə bir daha onu göstərir ki, Qərbi Azərbaycan tarixi Azərbaycan diyarıdır, şəhərlərin, kəndlərin adları Azərbaycan mənşəlidir və biz yaxşı bilirik ki, indiki Ermənistan ərazisində tarix boyu Azərbaycan xalqı yaşayıb".

Xalqımızın taleyində faciəvi rol oynamış bağışlanılmaz əməllərdən biri də Rusiyanın 1 əsr əvvəl işğal etdiyi ərazidə 1918-ci ildə qurulmuş Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin qərarı ilə tarixi şəhərimiz İrəvanın paytaxt olaraq Ermənistanla bağışlanması olmuşdur. Bundan sonra erməni milliyətçiləri daha da iştahlanaraq min bir fitnə-fəsadla tarixi Azərbaycanın digər ərazilərinə yiyələnməyə başlamışlar. 1920-ci ildə düşmənlərimiz Qərbi Zəngəzuru və Azərbaycanın bir sıra digər torpaqlarını da Ermənistanla birləşdirməyə nail olmuşlar.

1987-ci ilin noyabrında ümummilli lider Heydər Əliyevin hakimiyyətdən uzaqlaşdırılmasından istifadə edən erməni millətçiləri və onların sovet rəhbərliyindəki havadarları həyata keçirdikləri sistemli və gizli cinayətləri açıq müstəviyə çıxararaq Azərbaycana qarşı yeni ərazi iddiaları ilə geniş təcavüzkarlıq aktları törətmişlər. Hərtərəfli himayədarlıqla Qarabağ və Şərqi Zəngəzur müharibə yolu ilə işğal edilmiş, ölkənin 20 faiz ərazisinin 800 min əhalisi 30 il müddətində öz vətəninə məcburi köçkün halına salınmışdır.

Ötən illər ərzində insanlıq simasını itirmiş erməni millətçiləri qəsb etdikləri Qərbi Azərbaycanda, Qarabağda və Şərqi Zəngəzurdə xalqımızın maddi-mədəni irsinə qarşı da soyqırımı siyasəti həyata keçirmişlər. Əzəli torpaqlarımız İrəvana, Zəngəzura, Göyçə mahalına zorla yiyələnən ermənilər özlərinə saxta tarix quraşdırmaq üçün, ilk növbədə, o ərazilərdəki qədim yer adlarını da bütünlüklə dəyişdirmişlər.

Tarixi həqiqəti isə dəyişdirmək mümkün deyil. Qərbi Azərbaycanın əsl sahibi xalqımızdır və soydaşlarımızın bu əraziyə qayıdıb orda yaşaması isə onların əzəli insanlıq haqqı və beynəlxalq hüquqla müəyyən edilən hüququdur.

Arzu ABDULLAYEV,
tarix üzrə fəlsəfə doktoru

aydın göründüyü kimi, erməni millətçiləri heç bir əsası olmayan "dənizdən-dənizə" böyük imperiya xülyasına qapılaraq onlara öz torpaqlarında yer verməsinə azərbaycanlılara qarşı misilsiz xəyanətkarlıq fasiləsiz davam etdirmişlər.

1828-ci ildə Rusiya imperiyasının Qərbi Azərbaycanı işğal etməsini rəsmiləşdirən Türkmənçay sülh müqaviləsindən sonra Qacarlar sultanətinin bu alçaldıcı razılışmanı qəbul etməsinin şərtlərindən biri kimi, 15 illik müddətdə ələ keçirilmiş torpaqlarda demografik vəziyyəti dəyişmək üçün İrəvandan və Osmanlıdan İrəvan, Naxçıvan və Qarabağ xanlıqlarının ərazilərinə ermənilərin kütləvi surətdə köçürülməsi siyasəti həyata keçirilmişdir. Bu ərazilərdə çarizmin məskunlaşdığı və yerli əhaliyə qarşı düşmənçiliyə təhrik etdiyi gəlmə ermənilər XIX əsrin 60-70-ci illərindən başlayaraq düşmənçilik hərəkatlarını siyasi mübarizə səviyyəsinə qaldırmışlar.

Rusiya imperiyasının kommunist-cəsinə yeniləşdirilməsinə başladığı 1905–1907 və hərəkatın gerçəkləşdirildiyi 1918–1920-ci illərdə erməni millətçi partiyalarının rəhbərliyi altında azərbaycanlılar Qafqazın hər yerində kütləvi soyqırımına və deportasiyaya məruz qalmışlar. Nəticədə, qırmızı imperiya Qərbi Azərbaycanda Ermənistan adlı oyuncaq dövlət, Qarabağın dağlıq hissəsində isə erməni muxtariyyəti yaratmaqla ölkəmizin ərazi bütövlüyünə qarşı tarixi xəyanətkarlıq aktını gerçəkləşdirmişdir.

Xalqımıza qarşı ayrı-seçkilik siyasətini davam etdirən ermənipərəst sovet rəhbərliyinin xeyir-duası ilə 1948–1953 və 1988–1991-ci illərdə isə Qərbi Azərbaycandan soydaşlarımızın tamamilə qovulub-çıxarılması prosesi amansızlıqla

qalmışdır.

Beləliklə, xalqımız Rusiyanın işğalçılıq siyasəti nəticəsində iki yerə parçalandıqdan sonrakı dövrdə tarixi torpaqlarının böyük bir hissəsini də tamamilə itirmişdir. Qərbi Azərbaycan adlanan bu bölgə azərbaycanlısuz qalmışdır. Tarix isə bu qədim türk diyarının mövcudluğunu və xalqımıza məxsusluğunun silinməz-pozulmaz, təkzibedilməz izlərini-sübutlarını qoruyub saxlamışdır.

Soydaşlarımızın müstəqil dövləti olan Azərbaycan Respublikasına sığınmış Qərbi Azərbaycan İcması qədim və zəngin bir tarixi irsin sahibi olaraq doğma yurda qayıtmaq haqqını gerçəkləşdirmək üçün inadlı mübarizəsini davam etdirir. Azərbaycan dövləti bu hərəkatı himayə etməklə Ermənistanın millətçi-separatçı rəhbərliyini beynəlxalq aləmdə seçim qarşısında qoymuşdur.

Ermənistan dövləti isə minilliklərdən qaynaqlanan tarixi, zəngin mədəniyyəti, adət-ənənəsi olan Qərbi Azərbaycanda qurulmuşdur. Bu bölgənin dərin kökləri və özünəməxsus siması olan memarlığı, xalq sənəti, musiqi ənənələri formalaşmışdır. Elmə, təhsilə böyük həvəs və hörmət, mütərəqqi mədəniyyətə rəğbət bölgənin insanları arasında gərkəmli siyasətçilərin, elm və mədəniyyət xadimlərinin yetişməsinə səbəb olmuşdur.

Bu gün Qərbi Azərbaycan adlandırığımız ərazidə Səfəvi dövləti tərkibində Çuxursəd bəylərbəyliyi yaradılmışdır. Nadir şahın qətlindən sonra bu ərazidə Azərbaycan feodal dövlətlərindən biri olan İrəvan xanlığı qurulmuşdur. Bu xanlıq da birmənalı olaraq xalqımıza məxsus olduğuna görə mübahisəsiz Azərbaycan ərazisidir. 1828-ci il rus işğalına qədər bu əraziyə gələn səyyahlar, tarixçilər, tacirlər bölgəni türk torpağı kimi görmüş və tanı-